

Pitanja i odgovori za medije – Povratak u školu u kontekstu Covid-19

Kampanja Regionalne kancelarije SZO za Evropu i Regionalne kancelarije UNICEF-a za Evropu i Centralnu Aziju „Odgovorno i tokom ljeta“

Ključne poruke – školovanje u kontekstu Covid-19

- **Sve škole trebaju ostati otvorene i sigurne od Covid-19.** U trenutku dok se milioni školaraca vraćaju u školske klupe širom Evrope, u kojoj trenutno dominira visoko prenosiva [Delta varijanta virusa SARS-CoV-2](#), Regionalna kancelarija SZO za Evropu i Regionalna kancelarija UNICEF-a za Evropu i Centralnu Aziju poručuju da škole trebaju ostati otvorene i usvojiti mjere za smanjenje prenosa virusa kako bi svi bili sigurniji.
- **To podrazumijeva povećanje obima vakcinacije radi zaštite od Covid-19, uključujući varijantu Delta,** nastavak javnozdravstvenih i društvenih mjera i uključivanje cijelog društva u smanjenje prenosa. U nastavku pročitajte saopštenje za medije:
- **Škola je mnogo više od puke školske zgrade. Ona je mjesto učenja, sigurnosti i igre, od ključne važnosti za naše zajednice.** Kada su škole zatvorene, mnoga djeca – pogotovo najranjivija – mogu propustiti školske obroke i biti izložena nasilju u kući. Izostajanje iz škole može imati dugotrajan negativan uticaj na mentalno, fizičko i emocionalno zdravlje i dobrobit djece.
- Iako su zemlje krenule s implementacijom nacionalnih programa vakcinacije protiv Covid-19, još uvijek nisu svi nastavnici imali priliku primiti obje doze vakcine. **Stoga je nužno da se škole pridržavaju svih raspoloživih zaštitnih mjera kako bi zaštitile nastavno osoblje, učenike i druge te kako bi ostale otvorene.**
- **Mjere koje su odredile SZO i nacionalne/lokalne zdravstvene vlasti uključuju ponudu vakcina protiv Covid-19 nastavnom i drugom školskom osoblju** kao jednoj od ciljnih grupa stanovništva utvrđenih nacionalnim planovima vakcinacije, uz osiguravanje vakcinacije ugroženih kategorija. Pored toga, potrebno je vakcinisati i djecu stariju od 12 godina s hroničnim oboljenjima koja značajno povećavaju rizik od teškog oblika bolesti Covid-19. Ako je dijete nevakcinisano, to ne bi smjelo predstavljati prepreku da pohađa školu ili van-nastavne aktivnosti nakon škole.
- Pandemija je uzrokovala najveći poremećaj obrazovanja u istoriji. Međutim, do danas ne postoje dokazi koji bi upućivali na to da je prenos virusa u školama značajan pokretač povećanja nivoa infekcije. Stoga se mora pronaći odgovarajuća ravnoteža između nametanja javnozdravstvenih i društvenih mjera i obezbjeđivanja uslova u kojima djeca mogu nastaviti učenje i druženje u najvećoj mogućoj mjeri.

1. Koje su neke od mjera koje države članice SZO mogu donijeti kako bi smanjile prenos virusa u školama?

- Mjere uključuju ponudu vakcina protiv Covid-19 nastavnom i drugom školskom osoblju kao jednoj od ciljnih grupa stanovništva koje su u nacionalnoj strategiji vakcinacije prepoznate kao prioritete, uz osiguravanje visoke stope vakcinacije drugih ranjivih kategorija stanovništva.
- Pored toga, potrebno je vakcinisati djecu stariju od 12 godina s hroničnim oboljenjima koja značajno povećavaju rizik od teškog oblika bolesti Covid-19. Važno je povećati sigurnost školskog okruženja kroz bolje provjetravanje učionica, manji broj djece u učionici gdje je to moguće, fizičko distanciranje i redovno testiranje djece i osoblja.

2. Zašto SZO upućuje ovaj poziv sada?

- Pandemija utiče na živote ljudi već više od 20 mjeseci. Kako bismo spriječili štetan, potencijalno doživotni uticaj pandemije na čitavu generaciju djece i mladih – pogotovo najmarginalizovanijih – moramo osigurati ponovno otvaranje škola i stvaranje što je moguće sigurnijeg okruženja u njima kako bi mogle ostati otvorene.
- Zbog obustave nastave i zatvaranja škola tokom pandemije, djeca i adolescenti u Evropi su u prosjeku propustili više od 30 sedmica školovanja i ne mogu rizikovati još jednu godinu s prekidima u školovanju. Učenje na daljinu pomaže da se ublaži situacija u dobro opremljenim okruženjima u kojima su nastavnici i učenici naučili da koriste odgovarajuće alate, ali čak i u najboljim okruženjima, djeca u društveno nepovoljnom položaju i ona s većom potrebom za obrazovnom podrškom zaostaju, što dodatno produbljuje nejednakost.
- Slične preporuke o sigurnosnim mjerama neophodnim kako bi škole ostale otvorene izdali smo i 2020. godine. Međutim, ove školske godine postoje dvije značajne razlike u odnosu na prošlu godinu – vakcinacija i varijante virusa, i obje zaslužuju našu pažnju u kontekstu povratka u školu.

3. Koje su glavne preporuke o školovanju u kontekstu Covid-19?

Grupa renomiranih stručnjaka koju je Kancelarija SZO za Evropu sazvala na treći sastanak na visokom nivou o školovanju za vrijeme Covid-19 izdala je osam preporuka državama članicama kako bi se djeci i mladima omogućilo da se tokom pandemije vrate u školu na redovnu nastavu:

1. **Škole trebaju biti među posljednjim mjestima koja se zatvaraju i prvim koja se ponovo otvaraju.**
2. **Uspostaviti strategiju testiranja.** Testiranje ne može zamijeniti druge zaštitne mjere. Prilikom testiranja prioritet treba dati simptomatskoj djeci s akutnom respiratornom infekcijom bilo koje težine ako pripadaju ranjivoj grupi, rizičnoj grupi ili se nalaze u posebnoj situaciji s visokim rizikom od daljeg širenja. Rutinsko provjeravanje temperature ili simptoma u školama treba izbjegavati jer nema dokaza koji bi išli u prilog njihovoj primjeni.

3. **Osigurati efikasne mjere za smanjenje rizika.** Zemlje bi trebale imati utvrđenu strategiju za smanjenje rizika za škole. Njome bi se trebale uravnotežiti moguće koristi i štete za djecu u svim uzrastima. Ove strategije treba redovno revidirati. Potrebno nam je više podataka kako bismo zaštitili djecu i omogućili školama da ostanu otvorene.
4. **Zaštititi mentalnu i društvenu dobrobit djece.** U slučaju da moraju pribjeći zatvaranju škola kao krajnjoj mjeri, zemlje moraju garantovati pružanje kontinuiranih zamjenskih i prilagođenih usluga u zamjenu za one koje se inače pružaju u školskom okruženju, poput obrazovanja za djecu s posebnim potrebama, zdravstvenih usluga i školskih obroka, gdje je to moguće. Zatvaranje škola može dodatno produbiti jaz između bogatih i siromašnih.
5. **Zaštititi najugroženiju i najmarginalizovaniju djecu.** Zemlje bi trebale pružiti dodatnu podršku školama u siromašnim područjima i djeci u nepovoljnom položaju, a škole bi trebale provesti dodatne mjere za daljnju zaštitu djece u društveno nepovoljnom položaju, uključujući direktan rad na terenu s onima koji su u riziku od napuštanja školovanja.
6. **Poboljšati školsko okruženje.** Pandemija nudi jedinstvenu priliku za rješavanje dugogodišnjih problema u našim školama, poput veličine odjeljenja, vodosnabdijevanja, kanalizacije, ventilacije i spremnosti za buduće epidemije.
7. **Uključiti djecu i adolescente u proces odlučivanja.** Od zemalja se traži da priznaju prava djece i adolescenata na svim nivoima i daju značaj njihovom glasu. Od djece i adolescenata iz različitih uzrasnih skupina i svih životnih okolnosti, posebno onih koji su ranjiviji, treba tražiti da iznose svoje poglede na mjere koje na njih utiču i svoje mišljenje o tome da li im te mjere pomažu ili ih ometaju.
8. **Provesti strategiju vakcinacije koja je osmišljena s ciljem da zadrži djecu u školi.** Nastavnom i ostalom školskom osoblju treba ponuditi vakcinu nakon vakcinacije drugih visokorizičnih kategorija stanovništva.

Zabrinjavajuća Delta varijanta

4. Može li širenje transmisivnije Delta varijante uticati na ponovno otvaranje škola?

Pandemija još uvijek nije prošla i moramo ostati oprezni. Međutim, do danas ne postoje dokazi koji bi upućivali na to da je prenos virusa u školama značajan pokretač povećanja nivoa infekcije. Stoga se mora pronaći odgovarajuća ravnoteža između primjene javnozdravstvenih i društvenih mjera i obezbjeđivanja uslova u kojima djeca mogu nastaviti učenje i druženje u najvećoj mogućoj mjeri. Od suštinskog je značaja da se nastava u školama nastavi bez prekida u cijelom regionu Evrope. To je od iznimne važnosti za obrazovanje, mentalno zdravlje i socijalne vještine djece, kao i za same škole kako bi mogle pripremati našu djecu da jednog dana budu produktivni članovi društva.

Imamo rješenja za izazove povezane s Delta varijantom i ostalim aktuelnim varijantama virusa SARS-CoV-2:

- Presudno je važno da smanjimo nivo prenosa virusa potpunom vakcinacijom odraslog stanovništva, počevši od onih sa većim rizikom. Poznato je da potpuna vakcinisanost uvelike smanjuje rizik od teškog oblika bolesti i smrti za sve varijante virusa.

- Potpuna vakcinisanost nekom od trenutno dostupnih vakcina pruža dobru zaštitu od teškog oblika bolesti i smrti od Covida-19, uključujući Delta varijantu i druge zabrinjavajuće varijante. **Stoga je naš glavni trenutni cilj da što prije obezbijedimo potpunu vakcinisanost najranjivijih kategorija stanovništva u svim zemljama.**
- Pozivaju se države članice da prate širenje Delte i drugih varijanti među svojim stanovništvom i preduzmu potrebne mjere za kontrolu svih izbijanja bolesti, uz pažljivo odmjeravanje rizika i koristi od zatvaranja ili odgađanja ponovnog otvaranja škola. Škole bi trebale biti među posljednjim mjestima koja se zatvaraju i među prvim koja se ponovno otvaraju.
- **Cijelo društvo mora odigrati svoju ulogu u smanjivanju prenosa.** S padom prenosa virusa u zajednici smanjuje se i vjerovatnoća da će škole biti pogođene virusom. Stoga se svi moramo obavezati da ćemo smanjiti prenos virusa. Ne možemo si priuštiti da sada stanemo s primjenom javnozdravstvenih i društvenih mjera koje utiču na smanjenje prenosa, poput nošenja maski, higijene ruku, fizičkog distanciranja i izbjegavanja velikih okupljanja, naročito u zatvorenim, skućenim i napučenim prostorima i situacijama.

5. Šta znamo o Delta varijanti?

- Trenutno znamo da je zabrinjavajuća Delta varijanta dvostruko zaraznija od izvornog soja Covida-19 i oko 50% zaraznija od ostalih otkrivenih zabrinjavajućih varijanti. Delta varijanta uzrokuje povećanje prenosa i hospitalizacija kod osoba koje nisu potpuno vakcinisane.
- Novi dokazi pokazuju da čak i osobe koje su već bile zaražene mogu biti izložene povećanom riziku od ponovne infekcije Delta varijantom u odnosu na Alfa varijantu.
- Osobe zaražene Delta varijantom su pod većim rizikom od razvoja ozbiljnih simptoma koji zahtijevaju hospitalizaciju.
- Rizik od infekcije Delta varijantom kod vakcinisanih osoba je smanjen, ali ako do infekcije ipak dođe, rizik od teških simptoma je malo vjerovatan.
- Na temelju trenutnih dokaza, vakcine koje se trenutno nalaze na listi EUL djeluju protiv svih varijanti virusa. Osobe koje su primile obje doze imaju dodatni sloj zaštite te su pod manjim rizikom od težih ishoda kao što su teški oblik bolesti ili smrt.
- Ne zaboravite da nijedna vakcina nije 100% efikasna, te i dalje možete zaraziti sebe i druge čak i kad ste vakcinisani. Zato se SZO i dalje zalaže za nastavak javnozdravstvenih i društvenih mjera, uključujući vakcinaciju, nošenje maske po potrebi, održavanje fizičkog rastojanja, higijenu ruku, kao i izbjegavanje zatvorenih, skućenih i prenapučenih prostora i situacija.

6. Koje starosne grupe Delta varijanta najviše pogađa?

- Povećana stopa infekcije prisutna je u svim starosnim grupama, ali Delta varijanta ne pogađa naročito djecu.
- Međutim, jasno je da će aktuelne varijante uticati na ljude ako ne preduzmu odgovarajuće mjere opreza, ako postoji povećano društveno miješanje ljudi, ako ne primjenjujemo javnozdravstvene i društvene mjere i ako nismo vakcinisani. Zbog

toga SZO nastavlja preporučivati sveobuhvatan paket javnozdravstvenih i društvenih mjera uključujući i potpunu vakcinaciju. Dostupni su nam mnogobrojni alati pomoću kojih možemo zaštititi sebe, svoje voljene i djecu.

- Kada je riječ o školama, preporučili smo plan da se škole ponovo otvore i ostanu otvorene i što je moguće sigurnije od Covid-19: vakcinacija nastavnog i ostalog školskog osoblja, vakcinacija djece starije od 12 godina s hroničnim oboljenjima i poštivanje javnozdravstvenih i društvenih mjera predstavljaju ključne preduslove za uspjeh u toj namjeri.
- Pored toga, neophodno je da snizimo prenos virusa u cijeloj zajednici jer škole ne djeluju u izolaciji, već u zajednicama, pa je smanjenje ukupnog prenosa stoga od presudne važnosti.

Djeca

7. Mogu li djeca dobiti Covid-19 s obzirom na to da je Delta varijanta dominantna u cijeloj Evropi?

- Povećana stopa infekcije prisutna je u svim starosnim grupama, ali Delta varijanta ne pogađa naročito djecu.
- Aktuelni dokazi ukazuju na to da su djeca s hroničnim oboljenjima u povećanom riziku od teško oblika bolesti nakon infekcije virusom **SARS-CoV-2**, iako je generalno manje vjerojatno da će djeca doživjeti teški oblik bolesti i smrt nakon infekcije/bolesti Covid-19.
- Djeci starijoj od 12 godina koja imaju hronična oboljenja može se ponuditi [vakcina Pfizer BioNTech \(BNT162b2\) protiv Covid-19: Šta trebate znati \(who.int\)](#).

8. Da li SZO preporučuje vakcinaciju djece? / Delta varijanta je prisutna u svim starosnim grupama, uključujući i djecu. Trebaju li vlade vakcinisati djecu?

Strateška savjetodavna grupa SZO-a (SAGE) pregledala je dokaze o vakcini Pfizer/BioNTech protiv Covid-19 kod djece starije od 12 godina ([Pfizer BioNTech \(BNT162b2\) vakcina protiv Covid-19: Šta trebate znati \(who.int\)](#)). SAGE je zaključio da je vakcina Pfizer/BioNTech prikladna za upotrebu kod osoba starijih od 12 godina.

Aktuelni dokazi ukazuju na to da su djeca s hroničnim oboljenjima u povećanom riziku od teškog oblika bolesti nakon infekcije virusom SARS-CoV-2, iako je generalno manje vjerojatno da će djeca doživjeti teški oblik bolesti i smrt nakon infekcije/bolesti Covid-19. Djeci starijoj od 12 godina koja imaju hronična oboljenja može se ponuditi ova vakcina zajedno s drugim prioritetnim grupama (starije odrasle osobe, zdravstveni radnici, osobe koji žive u ustanovama za dugotrajnu njegu i sve osobe s hroničnim oboljenjima) na način kako je to navedeno u ažuriranom SAGE-ovom dokumentu [Mapa puta za prioritizovanje upotrebe vakcina protiv Covid-19](#).

9. Trebaju li djeca nositi maske?

- Nošenje maski je složeno pitanje i treba ga smatrati jednom od nekoliko mjera za zaštitu i sprečavanja prenosa.
- Privremene smjernice koje je objavila SZO preporučuju da djeca do 5 godina starosti ne nose maske.

- Za djecu uzrasta od 6 do 11 godina, treba primjenjivati pristup zasnovan na procjeni rizika uzimajući u obzir sljedeće faktore:
  - Da li u području gdje dijete boravi postoji rasprostranjeni prenos
  - Sposobnost djeteta da sigurno i na odgovarajući način koristi masku
  - Pristup maskama, kao i pranje i zamjena maski u određenim ustanovama (kao što su škole i usluge čuvanja djece)
  - Odgovarajući nadzor odraslih i uputstva djetetu kako da stavi, skine i sigurno nosi maske
  - Potencijalni uticaj nošenja maske na učenje i psihosocijalni razvoj, u konsultaciji s nastavnicima, roditeljima/starateljima i/ili ljekarima
  - Posebna okruženja i interakcije koje dijete ima s drugim ljudima koji su u velikom riziku od razvoja težih oblika bolesti, poput starijih osoba i osoba s drugim hroničnim oboljenjima
- Za djecu stariju od 12 godina trebaju se primjenjivati isti principi kao i za odrasle u bilo kom zatvorenom prostoru u kojem ljudi dugo borave zajedno u kontekstu trenutnog prenosa u zajednici.
- Djeca ne bi trebala nositi masku dok se bave sportom ili rade fizičke aktivnosti, poput trčanja, skakanja ili igranja na igralištu, kako im ne bi otežala disanje. Međutim, važno je održavati rastojanje od najmanje 1 metar od drugih, ograničiti broj prijatelja koji se igraju zajedno i održavati higijenu ruku.

10. Ako dijete ima Covid-19, treba li ići u školu?

Ako vaše dijete razvije simptome poput visoke temperature ili suhog kašlja, treba se testirati na Covid-19 u skladu s nacionalnim preporukama i ostati kod kuće onoliko dugo koliko to preporučuju nacionalne zdravstvene vlasti. [SZO preporučuje da oстане kod kuće najmanje 10 dana nakon prvog dana kada su se pojavili simptomi](#); plus još 3 dana nakon prestanka simptoma – kad prođu visoka temperatura i respiratorni simptomi.

Obavijestite školu i svog ljekara o zdravlju vašeg djeteta i zatražite dodatne savjete. Na taj način ćete zaštititi vaše dijete, ali i druge, od bolesti i doprinijeti da škole ostanu otvorene što je duže moguće.

Vakcine i nivo obuhvata vakcinacijom

11. Zašto je sada važno intenzivirati vakcinaciju u kontekstu ponovnog otvaranja škola?

- Što je incidencija Covid-19 u zajednici viša, to je prenos virusa u školskim ustanovama vjerovatniji. Stoga se društvo u cjelini mora obavezati na smanjenje prenosa virusa.
- Visoko transmisivna Delta varijanta virusa SARS-CoV-2 izazvala je dodatnu zabrinutost i dodatno zakomplikovala ovogodišnje otvaranje škola pred početak nove školske godine.
- Aktuelni podaci nedvosmisleno pokazuju da se potpunom vakcinacijom protiv Covid-19 značajno smanjuje rizik od teškog oblika bolesti i smrti.
- Kako objašnjava dr Kluge: „Vakcinacija je naša najbolja linija odbrane od virusa, a da bi se pandemija okončala, moramo brzo povećati broj vakcinisanih, ravnomjerno u

svim zemljama, te podržati proizvodnju vakcina i podjelu doza kako bismo zaštitili najranjivije, svuda u svijetu. Moramo se i dalje pridržavati javnozdravstvenih i društvenih mjera koje dokazano funkcionišu, uključujući testiranje, sekvenciranje, praćenje kontakata, izolaciju i karantin.“

12. Treba li vakcinisati nastavno osoblje? Treba li vakcinacija nastavnog i školskog osoblja biti obavezna?

Države članice bi trebale provesti specifično osmišljenu strategiju vakcinacije s ciljem zadržavanje djece u školi. Mjere u okviru takve strategije uključuju ponudu vakcina protiv Covid-19 nastavnom i drugom školskom osoblju kao jednoj od ciljnih grupa stanovništva utvrđenih nacionalnim planovima vakcinacije, uz osiguravanje vakcinacije ugroženih kategorija stanovništva.

Savjeti roditeljima i starateljima

13. Koje savjete možete dati roditeljima i starateljima kako bi zaštili svoju djecu od Covid-19?

- Pratite zdravlje vašeg djeteta i zadržite ga kod kuće da ne ide u školu ako ima simptome Covid-19, poput visoke temperature ili kašlja.
- Razgovarajte sa svojom djecom o Covid-19 i objasnite im da je važno nastaviti sa zaštitom jer je virus još uvijek prisutan.
- Podstaknite djecu da se pridržavaju higijenskih pravila kod kuće i u školi, poput pranja ruku i pokrivanja usta i nosa maramicom ili laktom prilikom kašljanja i kihanja.
- Podstaknite djecu da se s drugima pozdravljaju mahanjem ili klimanjem glave umjesto grljenja ili ljubljenja.
- Objasnite im zašto je važno da izbjegavaju gužve, da se igraju u manjim grupama i da održavaju rastojanje kad god je to moguće.
- Ohrabrite djecu da postavljaju pitanja i izraze svoja osjećanja pred vama i njihovim nastavnicima.
- Ne zaboravite da djeca mogu reagovati na stres na različite načine; budite strpljivi i pokažite razumijevanje.

14. Koji je vaš savjet roditeljima i starateljima ako dijete dođe u kontakt sa Covidom-19 u školi ili vrtiću?

- Vaše dijete se smatra kontaktom ako je bilo u direktnom fizičkom kontaktu ili je bilo na udaljenosti manjoj od 1 metra u trajanju od najmanje 15 minuta s nekim kod koga se sumnja na bolest Covid-19 ili kod koga je ona potvrđena. Proučite nacionalne i lokalne preporuke za dodatne informacije.
- Ako je vaše dijete bilo u kontaktu s nekim ko ima Covid-19, zadržite ga kod kuće da ne ide u školu u skladu s preporukama nacionalnih zdravstvenih vlasti bez obzira na to da li ima simptome ili ne i obratite se svom ljekaru za dodatne savjete. SZO preporučuje da dijete ostane kod kuće 14 dana od posljednjeg kontakta s nekim ko ima Covid-19. Pratite zdravlje vašeg djeteta tokom cijelog perioda karantina.
- Ako vaše dijete razvije simptome poput visoke temperature ili suhog kašlja, treba se testirati na Covid-19 u skladu s nacionalnim preporukama i ostati kod kuće onoliko dugo koliko to preporučuju nacionalne zdravstvene vlasti. [SZO preporučuje da](#)

ostane kod kuće najmanje 10 dana nakon prvog dana kada su se pojavili simptomi;
plus još 3 dana nakon prestanka simptoma – kad prođu visoka temperatura i respiratorni simptomi.

- Obavijestite školu i svog ljekara o zdravlju vašeg djeteta i zatražite dodatne savjete. Na taj način ćete zaštititi druge od bolesti i doprinijeti da škole ostanu otvorene što je duže moguće.
- Ne zaboravite da zaražene osobe u svim uzrasnim grupama – uključujući djecu – mogu prenijeti virus na druge ljude čak i ako imaju blage simptome ili se ne osjećaju bolesno.
- Virus se prenosi s osobe na osobu putem tekućih čestica kao što su aerosoli (manje) i kapljice (veće) iz nosa ili usta, koje se šire kada osoba koja ima Covid-19 kašlje, kiše ili govori. Ljudi se mogu zaraziti Covidom-19 ako udahnu ove kapljice od osobe zaražene virusom. Stoga je važno održavati međusobno rastojanje od najmanje 1 metar. Ove kapljice mogu pasti na predmete i površine. U tom slučaju, ljudi se mogu zaraziti ako dotaknu ove predmete ili površine, a zatim dodiruju oči, nos ili usta.

Razno

15. Nova istraživanja pokazuju da bi efikasnost vakcina mogla oslabiti već nakon tri mjeseca. Da li preporučujete dodatnu (*booster*) dozu vakcine za ranjive grupe?

- Primarni uticaj trenutno dostupnih i odobrenih vakcina jeste sprečavanje težih oblika bolesti i smrti kod ranjivih osoba, a na osnovu dosadašnjih podataka ne vidimo da dolazi do dovoljno značajnog slabljenja zaštite.
- Poruka SZO je i dalje da bi prioritetne grupe stanovništva trebale primiti kompletnu seriju vakcine prije razmatranja dodatne doze, a mnoge zemlje su još daleko od tog cilja. Ne zaboravite da niko nije siguran dok svi nisu sigurni jer virus ne poznaje granice.
- SZO je upoznata s činjenicom da nekoliko zemalja u Evropi i van nje počinju da uvode ili razmišljaju o uvođenju dodatnih doza za određene ranjive grupe, poput starijih osoba ili osoba s oslabljenim imunim sistemom, opravdavajući to nedavnim istraživanjima.
- Te nalaze treba pomno pregledati. Oni će, u konačnici, zajedno s dostupnošću vakcina odigrati ključnu ulogu u izradi smjernica o dozama vakcina za globalnu zajednicu.
- Nastavljamo pomno pratiti nalaze svih istraživanja, a posebno onih koji se tiču efikasnosti vakcina, uključujući njihov učinak na teški oblik bolesti i smrt.

16. Prva dužnost svake vlade je da štiti svoje građane. Šta mislite o dodatnim (*booster*) dozama za ranjive grupe, imajući u vidu da dr Tedros podstiče zemlje da doniraju doze za COVAX?

- SZO je pozvala na moratorijum na dodatne doze najmanje do kraja septembra, kako bi se omogućilo vakcinisanje najmanje 10% stanovništva svake zemlje.

- Primarni uticaj trenutno dostupnih i odobrenih vakcina jeste sprečavanje težih oblika bolesti i smrti kod ranjivih osoba, a na osnovu dosadašnjih podataka ne vidimo da dolazi do dovoljno značajnog slabljenja zaštite.
- SZO pažljivo prati dokaze o potrebi za dodatnim dozama. Ovi dokazi se razvijaju za različite vakcine. Za sada među stručnjacima ne postoji konsenzus o potrebi za dodatnim dozama.
- Prema potrebi, SZO će blagovremeno prilagoditi svoje smjernice na naučnim osnovama. U budućnosti će možda biti potrebna primjena dodatnih doza za određene grupe stanovništva i/ili u precizno definisanim kontekstima. Međutim, potrebno je više podataka o optimalnom tempiranju i doziranju dodatnih doza, koje se mogu razlikovati od vakcine do vakcine.
- Za sada, prioritet bi trebao biti da sve zemlje koriste globalno ograničene zalihe vakcina kako bi osigurale visoku pokrivenost prvom i drugom dozom prioriteta kategorija stanovništva u skladu s [preporukama SAGE-ove Mape puta za prioritetizovanje upotrebe vakcina](#). Mnoge zemlje su još daleko od postizanja ovog cilja.
- Obezbeđivanje dodatnih doza visoko vakcinisanim populacijama predstavlja rizik za produblivanje nejednakosti kroz povećavanje potražnje i potrošnju oskudne ponude vakcina u trenutku dok prioriteta kategorije stanovništva u mnogim zemljama još nisu primile ni primarnu seriju. Ne zaboravite da niko nije siguran dok svi nisu sigurni jer virus ne poznaje granice.

17. Gripa gotovo da nije bilo u Evropi 18 mjeseci. Da li ste zabrinuti da bi moglo doći do situacije u kojoj bi Covid-19 i gripa „udružili snage“ i zajedno izazvali još veću prijetnju? Šta vlade mogu učiniti da se pripreme za takvu mogućnost?

- Postoji potencijal da se to desi. Nažalost, kako se Evropom širi transmisivnija Delta varijanta mnoge zemlje trenutno doživljavaju porast aktivnosti u vezi s Covidom-19.
- Kako zemlje budu popuštale razne javnozdravstvene i društvene mjere, kako se ljudi budu ponovo miješali i kako se putovanja budu intenzivirala, vjerovatno će doći do povećanja i drugih respiratornih infekcija – naročito gripe koje u proteklih 18 mjeseci gotovo da nije ni bilo.
- Stoga je važno stanovništvu ponuditi i vakcine protiv Covida-19 i vakcine protiv gripe i obezbijediti da ih odgovarajuće grupe prime; kao i da svi nastave primjenjivati relevantne javnozdravstvene i društvene mjere poput održavanja rastojanja, higijene ruku, nošenja maske prema potrebi, kao i izbjegavanje zatvorenih, skućenih i prenapučenih prostora i situacija.

18. Mislite li da bi vakcinacija trebala biti obavezna za sve zemlje?

- Od ključne je važnosti osigurati visok nivo obuhvata vakcinacijom, a države članice su u najboljoj poziciji da osmisle strategiju na osnovu sopstvenog specifičnog konteksta i okolnosti. Ako se osvrnemo unazad na program redovne imunizacije, možemo vidjeti da je nekoliko evropskih zemalja postiglo visoku pokrivenost vakcinacijom bez obavezne vakcinacije.

- S obzirom na kontekst bolesti i infekcije Covid-19, propisi o vakcinama za zdravstvene radnike igraće ključnu ulogu u zaštiti ove kategorije stanovništva i time će obezbijediti održavanje pružanja zdravstvenih usluga. Neke zemlje u kojima je nivo obuhvata vakcinacijom među zdravstvenim radnicima nizak uvele su određeni oblik obavezne vakcinacije za rizične grupe. Druge zemlje nisu morale razmatrati mogućnost donošenja takve strategije jer je nivo obuhvata vakcinacijom među zdravstvenim radnicima veći od 90%.
- Naš stav je da je ključno angažovati različite grupe u zajednici kako bi se intervencije prilagodile na osnovu njihovih percepcija. Da bismo to postigli, moramo saslušati sve njihove zabrinutosti i odgovoriti na njih objektivno i na osnovu pouzdanih informacija, te im moramo predočiti podatke i osnažiti ih za donošenje ispravnih odluka.

Resursi:

---

1. [SZO/Evropa: Covid-19 i djeca](#)
2. [SZO/Evropa: Treći sastanak na visokom nivou o školovanju tokom pandemije Covida-19](#)
3. [Školovanje tokom Covida-19 – Preporuke Evropske tehničke savjetodavne grupe za školovanje tokom Covida-19, jun 2021. \(dostupno na engleskom i ruskom\)](#)
4. [Covid-19 kod djece i uloga školskih ustanova u prenosu – drugo ažurirano izdanje \(ECDC\)](#)
5. [Privremena javnozdravstvena razmatranja u vezi s vakcinisanjem adolescenata protiv Covida-19 u EU/EEA \(ECDC\)](#)
6. [Koronavirusna bolest \(Covid-19\): Škole](#)